

рини сун'и сурәтдә бу вә ја башга дилә тәтбиғ едән јазычыларга гаршы чыхараг јазырды: «Фарс вә әрәб дилләри дә рус дили кими ејни гурулушу дилләр системинә, јә'ни, илтисағи дилләр системинә дахилдир. Бу дилләрдә кәлмәләрин көкләри дәјишилб шәкилчиләр баша, ортаја вә сонлара кәтирилир. Бундан олава Азербәјчан дили нәһви дилләр, рус, фарс вә әрәб дилләри нсә сәрфи дилләр зүмрәсиндәдир. Азербәјчан чүмлә гурулушу илә рус, фарс вә әрәб чүмлә гурулушларында олан фәрг дә бурадан нрәли кәлир. Мәсәлән, фарсча вә әрәбчә тәһсил алмыш јазычыларын даңышыг вә јазы дилләрилә, рус мәктәпләриндә тәһсил алмыш јазычыларымызын дили арасында чүмлә гурулушу е'тибарилә һеч бир әсаслы фәрг јохдур. Она кәрәдир ки, мурәккәб чүмләләри русчадан фарсчаја, әрәбчәјә кәлмәсин—кәлмәсинә тәрчүмә етмәк мүмкүн олдуғу һалда, Азербәјчан дилинә тәрчүмә едилдији заман чүмләнни гурулушу таманилә дәјишилмәли олур».¹

Әдибин шәхси архивиндә әлјазмасы һалында сахланылан «Түрк дилинин грамери», «Нәһв», «Дил гәјдалары», «Шәкилчи» адлы ишләр дә А. Шагин Азербәјчан дилинин мүхтәлиф мәсәләләри илә маратгәлидигыны тәсдигләјән фактлардыр. Јазычы һәмчинин, 1924-чү илдә нәшр едилән «Түркчә сәрф-нәһв» китабынын да мұәллифләриндән бири олмушдур. Јухарыда кәстәрилән әсәрләр елми-методик чәһәтдән дөврү үчүн әһәмијјәтли олдуғу кими, А. Шагин Азербәјчан дилинин грамматик гәјдаларыны инчәликләринә гәдәр билдијини парлаг шәкилдә нумажш етидирмәк бахымындан да фәјдалыдыр.

Дилимизин елми-нәзәри мәсәләләрини чох көзәл билән вә бу саһәдә

¹ Абдулла Шаг, Хатирәләрим, Баки, 1961, сәһ. 137.

² Тағы Шаһбази (Симур), Әсәрләри, Баки, 1935, сәһ. 31.

дүзкүн елми фикирләр сөјләјән А. Шагн мәшғул едән мәсәләләрдән бири дә ана дилинин тәдриси мәсәләси иди. Ингиладан әввалки мәктәпләрдә ана дилинә кәстәрилән е'тинәсызлығ мұәллимләрин ишини чох ағырлашдырмышды. Гағгаз тәһсил даирәсинин попечители тәрәфиндән верилән әмрә кәрә јерли ушағларын ана дилинә охумасы мәчбури дејилди. Ата, ана истәдији заман мүдирлјјәтә әризә вериб әвладыны ана дили дәрсиндән азад етирә биләрди. Дикәр фәнләри тәдрис едән мұәллимләрдән даһа чох әмәк сәрф етмәләринә бахмајараг, ана дили мұәллимләри рәсми мұәллим сајылмыр. һамыдан аз мааш алырдылар. Белә бир вахтда Баки реалны мәктәбиндә мұәллимлиқ едән А. Шагн бүтүн е'тинәсызлығларә бахмајараг ана дилинин тәдрис вә тәрәғгиси наминә гаршысына гојдуғу нәчиб мәғсәдиндән дәнмүр, һаким даирәләрә гаршы мүбаризәсини мүхтәлиф јолларла давам етидирди. Јазычы бу һагда јазыр: «Бу тәһтирләрә бахмајараг мән өз вәзифәми сәдағәтлә јеринә јетирмәјә чалышырдым. Ана дили мұәллимләри адәтән шәрһәт дәрсләрини дә апармалы идиләр. Шәрһәт мәчбури һесаб едилдији үчүн, чох вақт сон саатлара дахил едилдири. Олур ки, мән чох тез-тез шәрһәт дәрсләрини дил-әдәбијјат дәрсләринә чевирир, һәмнин саатларда әдәби материаллар охујур вә тәһлил едирдим».

А. Шагин тәләбәси олмуш јазычы Тағы Шаһбази јазыр: «Түрк (Азербәјчан—Н. Х.) дили вә әдәбијјатына олан һәвәсим тамамилә Мирзә Абдулла Шагини әмәјинә андир. А. Шагн реалны мәктәбин түрк лисаны мұәллими иди. Түрк дилинин дәрс чәдвәлиндә алтыныч саата гојулмуш олмасына бахмајараг, бизим синифдәки түркләр (азербәјчанлылар—Н. Х.) тамамилә дәрсә галыр вә һәвәслә түркчәни охујарларды»².

Јазычы азербәјчанлы балаларына ана дилини јахшы өјрәтмәк үчүн бөјүк сәј кәстәриди. О, ушағларда

мәдәнијјәтимизә, дилимизә дәрин мараг ојадыр, ону јахшы өјрәтмәк, севмәк, горујуб инкишаф етидирмәк руһунда тәрбијә едирди. А. Шагини ана дилинин тәдрисиндән өтрү тәртиб етдији програмла таныш олдуғдан сонра Фирудинбәј Көчәрли 6 март 1917-чи ил тарихдә она кәндәрдији мәктубунда јазырды: «Програмларын чүмләсиндән зијада сиз тәртиб етдијиниз мәнә хош кәлди. Әкәр онда јаздығыңыз маддәләрини чүмләсинә әмәл олунарса, онда си-

зин шакирдләр курсу тамам етдикдә түркчә (азербәјчанча—Н. Х.) кәрәкдир јахшы саваллы олсунлар. Буна да мәним шәкким јохдур».

Сонралар да биз А. Шагн али мәктәб аудиторијаларында мұһазирәләр охујан, мәктәпләр үчүн дәрс китаблары вә програмлар һазырлајан, әдәби-бәди журналлар үчүн мәғаләләр јазан, јарадычы кәңчләрә рәһбәрлик едән, Азербәјчан кәндәриндә јени маариф очағларынын ачылмасына көмәк едән көрүрүк...

Әсәд Мәммәдов 40 илә јахындыр ки, кәңч нәслин тә'лим-тәрбијәси илә мәшғулдур. Республиканын әмәкдәр мұәллимидир. О, Бөјүк Вәтән мұһарибәсиндә иштирак етмиш, капитан һәрби рүтбәсиндә еһтијата бурахылмышдыр.

Ә. Мәммәдов һал-һазырда Мирбәширдәки 1 нөмрәли орта мәктәбин директору вәзифәсиндә чалышыр. Оун рәһбәрлик етдији педагожи коллектив халг маарифинин гаршысына дајанан вәзифәләри ләјағәтлә јеринә јетирир. Ә. Мәммәдов педагожи әмәјин елми тәшкилинә наил олур, кәңч мұәллимләрин габагчыл тәчрүбәјә јијәләнмәләриндә вар гүвәсини әсиркәмир. О, өзү чоғрағија фәннини јүксәк идеја-нәзәри сәвијәдә тәдрис едир. Оун шакирдләрини билји дәрин вә мөһкәм олур.

Партија вә һөкүмәтимиз Ә. Мәммәдовун хидмәтләрини јүксәк гиймәтләндирәрәк, ону «Гырмызы улдуз», «Шәрәф нисаны» орденләри вә медалларла тәлтиф етмишдир.

5. «Азербәјчан мәктәби», № 8, 1975.

ел әдәбијатыны, фолклору әсас гиха мәнбәлариндән һесап едирди. О, 1913-чү илдә «Игбал» гәзетиндә нәшр етдирди «Дилимиз вә әдәбијатимыз» адлы мәгаләсиндә халг әдәбијатының зәнкин дилиндән бәһс едәрәк јазыр: «Мәишәтимизин бирәр әјинәс олан һәдсиз-һесабыс баяты, шикәстәларимиз, мәсәлләримиз, тапмачаларымыз, үрәкләри ән дәриндән чырпындыран, руһлары сәмадакы шәфәгләр гәдәр жүксәлдән маһныларымыз, нәғмәләримиз гибтә едиләчәк сәәдәтләрдән дејилмә? Һәлә әсрләрдән бәри ағыздан-ағыза кечмиш ашығларымызын охуругу јаныгылы шәғрләр, маһнылар, һекајәләр, нағыллар һеч бир милләтдә көрүнмәмиш гижмәтли бир хәзинә олдуғуну илдә едәрсә, хәтә дејил зәнн едирәм».

Мәгаләдә А. Шаиг ана дилинин тәсир дәрсиндән, хошақәлимлијиндән сөһбәт ачараг јазырды: «Дилимиз ән асан вә олдуғча көзәл бир лисандыр. Авропа үламасындан Макс Мүллер түрк (Азәрбајчан—Н. Х.) лисаны хүсусундә нә дејир: Түрк лисаны фәвгәләдә мүәјјән вә мәнтигә мұвафиг сурәтдә мүкәммәл олмагла бу дил бүтүн Асия үчүн бир лисани—үмуми јеринә кечә биләр. Инсаф едәлим: Гоншуларымыз ермәниләрин, күрчүләрин әксәри түркчә сөјләмәјә бу анадәк һәвәс етмәләри, тојларында, бајрамларында кәнди ермәни сәәндәләринә түрк шәргиси, түрк нәғмәси охутмалары лисанымызын аһонждар вә көзәл олдуғуна дәлил олмазмы?».

Зәнкин хүсусијәтләрә, кениш имканла ра малик олан ел әдәбијатындан истифадә етмәк мәсәләси Абдулла Шаиги һәр заман марагладырмышдыр. Она көрә дә јазычы Азәрбајчан әдәби дилини милли эәмин үзәриндә инкишаф елдирмәк үчүн мүасири олан шаир вә јазычыла ра мәнбәдән кениш истифадә етмәји мәсләһәт көрәрәк јазыр-

ды: «Синеји-фитрәтиндән чыхан мәишәтә вә тәбиәтә даир шәғрләр, чамаатымызын сағлам бир фикир вә үлви һиссә малик олдуғуну көстәрдији кими, дилимизин дәхи нә гәдәр көзәл вә ләтиф бир дил олдуғуну сүбүт едир. Бизим ел әдәбијатымыз о гәдәр вус'әтлидир ки, ону јазмагла гуртарачаг шәјләрдән дејил».

Абдулла Шаиг халг әдәбијаты нумунәләрини дилиндә башлыча олараг мүдриклији, тәбиилији, ајдынылыг вә сафлыгы, һәм дә халгын руһуну инчә шәкилдә ифадә едә билмәк имканларыны чох жүксәк гижмәтләндирди. «Игбал» гәзетиндә нәшр едилмиш һәмин мәгаләсиндә шифаһи әдәбијатын халг һәјаты, халгын психолокијасы, мәишәти илә әлағәдар олдуғуну көстәрәрәк бу фикрини әјаниләшдирән бир чох мисаллар кәтирирди.

А. Шаиг бәдин јарадычылығын бүтүн саһәләриндә олдуғу кими дил мәсәләләриндә дә «халгдан өјрән, халг үчүн јаз» принципини һәмишә әсас тутурду. О, классик шаирләримизин кениш јайылмасынын, марагла охунмасынын әсас сиррини онларын халг дилинин имканларындан бачарыгла истифадә едә билмәләриндә көүрдү.

Әдәби дил үчүн сәдәлији вә тәмизлији башлыча шәрт һесап едән А. Шаиг бәдин јарадычылыгдан чанлы халг данышыг дилиндән јарадычы сурәтдә истифадә етмәји тәләб едирди. О, һәм дә сәдәкә олараг халгы тәқрар етмәјин әлејһинә иди. Әдиб халг дилини инкишаф елдирмәк мәсәләсини јазычыдан тәләб едәрәк јазырды: «Бириси дәјәнәји һиддәтлә јерә чырпараг курлајан сәси илә: Сиз бөјлә сөјләјиниз бәс нә јапалым? Тә'рифини көјләрә жүксәлтдијин һәмни сәдә ел дилиндәми донуб галалым? Һеч ирәлгә адым атмајаллыммы?» дејә тә'рифә башларса чаваб олараг камал ештирач илә һаман мөһтәрәм гарәә әрз едәрәм ки, бәндәниз һеч дә дилимизин

ислаһ олунмасына гане оланлардан дејиләм. Заман тәрәгги вә тәмаддүн олдуғу һалда биз нә үчүн тәрәггијә чалышмајалым? Биз нә үчүн көзәл дилимизин ислаһи вә мүкәммәлијәти уғрунда сәј вә кушиш етмәјәлим? Чалышалым, дилимизин ән фәсиһи вә ән мүкәммәл бир дил дәрәҗәсинә вә гибтә едиләчәк әдәби дил һапына кәтирәлим».

Әдиб бәдин дили дәриндән өјрәнмәјә вә ону инкишаф елдирмәјә хүсуси сәј көстәрмишдир. О, классикләрин ән инчә, ән зәриф дил ән'әнәләрини давам етдирмиш вә өз јарадычылығында буна кениш јер вермишдир.

«Классикләрин дил ән'әнәләриндә» өјрәнмәк, ондан јарадычы сурәтдә истифадә етмәк А. Шаигә үмумхалг мәнәббәти газанмыш әсәрләрини јаратмагла бөјүк көмәк етмишдир. Тәсәдүфи дејилдир ки, јазычынын әдәби дилдән, үмумхалг дилиндән өзәглашмасына А. Шаиг јарадычылыг фәчиәси адландырмышдыр.

Јазычы һәр јердә—истәр бәдин әсәрләриндә, истәр әдәби-тәпгиди мәгаләләриндә, истәрсә дә рус вә дүңја әдәбијаты классикләриндән етдији тәрчүмәләрдә дилин хәлгилији принципинә садиг галмышдыр. Бу, дөврү мәтбуатын вә онун мүасирләринин дә нәзәрини чәлб етмишдир. Һәлә «Тәрәгги» гәзети 1909-чу ил 184-чү нөмрәсиндә А. Шаигин тәрчүмә етдији «Робинзон Крузо» әсәри һаггында ма'лумат верир вә тәрчүмәнин дили һаггында јазырды: «Һаман китаб (Робинзон Крузо—Н. Х.) Абдулла Шаиг әфәнди тәрәфиндән түрк (Азәрбајчан—Н. Х.) дилинә тәрчүмә олунуб, наширләри Оручовлар тәрәфиндән бу күнләрдә мөвгеји фрухтә гојулду».

Абдулла әфәнди китабчаны јах-

шыча тәрчүмә едибдир. Лакин бә'зи сөзләрин, мәсәлә, чәзирә әвәзиндә ада, јемәк әвәзиндә атламак кими гәриб сөзләрин истемалыны вә бир дә русча берәг һидасыны о мағамда гуру-туру әвәзиндә конар-кәнар ләфзилә тәрчүмәсини әбәс јерә рәва көрүбдүр.

Фәгәт, китабчанын дили асан вәчһлә ашлашылдығына көрә мәктәб ушағларыны гираәт үчүн јарар бир китабчадыр».

А. Шаиг габагчылыг рус әдәбијатыны, рус дилини себир вә өзүнүн инкишафында бу әдәбијатын бөјүк ролуну гејд едирди: «Мүәјјән дөврләрдә фүзүтәчылара мејл көстәрмәјимә бахмајараг, рус әдәбијаты мәни дә бир јазычы кими инкишафымда бөјүк рол ојнамышдыр. Рус әдәбијаты бизә һәјати мөвзулар сечмәји, һәјата реалист мүнәсибәт бәсләмәк јолларыны өјрәдирди»³. Көрүндүју кими А. Шаиг рус әдәбијатыны, рус дилинин зәнкинлијини вә онун дилимизин инкишафы үчүн мүтәрәгги ролуну ајдын тәсәвүр едирди. Буунда белә рус сөзләрини јерсиз, лүзүмсуз олараг ишләтмәјин вә онун форма хүсусијәтләринин дилимизә кәтирилмәсинин әлејһинә иди: «Рус мәктәбләриндә тәһсил алмыш бу јазычылар (Н. Нәриманов, Н. Вәзирев, Ә. Һагвердијев, С. С. Ахундов—Н. Х.) рус әдәби дилинә мәхсус сәдәлији, бәдилији дилимизә кәтирмәклә јанашы, бә'зән истәр-истәмәз онун форма хүсусијәтләрини дә кәтирир, бу нсә нәтичә е'тибарилә илитсағи дилләрә дахил олан Азәрбајчан дилинин тәбилијинә хәләл кәтирди. Јери кәлмишкән демәлијәм ки, ејин дил хәталары тәһсилләрини фарс вә әрәб дилләриндә алмыш јазычыларын дилләриндә дә нәзәрә чарпырды».

Бурада јазычы бир дилчи кими дилләрин сағрф елми-нәзәри мәсәләләри һаггында доғру фикир ирәли сүрүр. Мүхтәлиф дил группларына мәнсуб олан дилләрин хүсусијәтлә-

А. Шаиг вә ана дили

Н. М. ХУДИЈЕВ.

В. И. Ленин адына АПИ-нин мүәллим

XX ЭСРИН башлангычында кәс-кин ичтимаи сарсынтыларын баш вердији бир дөврдә ичтимаи фаалијјәт мејданына кәлән А. Шаиг 60 илә јахын әдәби јарадычылыгла мәшгул олмуш, әдәбијат-тымызын тарихиндә шаир, насир, драматург, дәјәрли дәрсликләр мүәллифи кими танынмышдыр.

Абдулла Шаигин јүксәк әһәмийјәт вердији вә бүтүн фаалијјәти боју мүнғәзәм мәшгул олдуғу сәһәләрдән бири дә Азәрбајчан дилинин хәлгилији, сафлыгы вә тәмизлијини угрунда мүбаризә мәсәләсидир.

Әдибин бу сәһәдәки фаалијјәти 1905-чи ил ингилабындан сонра милли мөдәнијјәти дирчәлтмәк угрунда кәдән мүбаризәләрлә үзви шәкилдә бағлыдыр. Азәрбајчан мүәллимләринин Бақыда кечирилән I вә II гурултайларында, јени типли мәктәбләрин кенншләнмәсиндә, мүасир мүндрәичәли дәрсликләрин јарадылмасында, Азәрбајчан дили вә әдәбијјатын тәдриси сәһәсиндә ислаһатлар кечирилмәсиндә, јени әлифбанын тәбтиги вә с. тәдбирләр-дә А. Шаиг јахындан иштирак етмишир.

Профессор А. Замановун көстәрдији кими, доғрудан да Азәрбајчан халгынын јарымәсрлик мөдәни ичкишафы тарихиндә елә бир бөјүк вә кичик һадисә јохдур ки, А. Шаигин орада иштиракы олмасын. Јазычы

бәзән идеја чәһәтдән јанылса да бунлар онун үмуми фаалијјәтиндә өзәри характер дашымышдыр. Әдиб бу һагда јазырды: «Һәјәт вүчүддур-са, дил вә әдәбијјат онун гәлбидир. Вүчүд хәстә оларса руһун да, гәлбин дә ондан мүтәәссир олачағы гәтидир. Дил, вичдан азадлыгы олмајан истибаддә дөврүндә јазмыш олдуғум бәзи ше'рләримдәки бәд-бинлик, шүбһә вә кәдәр бундан про-ли кәлирди».

Дилә мүнәсибәтдә А. Шаиг сәләф-ләрини вә мүасирләринин мүтәрәғи ән'әнәләри мөвгејиндә дурмуш, ону бәдни әдәбијјатын әсас үнсүрү һесаб етмишир. О, әсрин мүтәрәғги идејаларынын тәблиғи үчүн дилин хәлгилијини башлыча шәрт һесаб едирди.

Бүтүн әдәби вә педагожи фаалијјәти боју А. Шаиг һәмниш Азәрбај-чан дилин тәрәғгипәрвәр бир јазы-чы кими мүдәфиә етмиш, онун саф-лыгы, тәмизлији, тәдрис вә тәрәғги-си үчүн әлиндән кәләни әсиркәмә-мишир. Јазычынын истәр өмрү боју давам едән мүәллимлик фаалијјә-ти, истәр бәдни әсәрләри, истәрсә дә гәзет вә журнал сәһифәләриндә нәшр етдирдији әдәби-тәғғиди мөга-ләләри буну ајдын шәкилдә нүма-јиш етдирир.

Мә'лумдур ки, 1905-чи илдән баш-лајараг 1920-чи илә гәдәр Азәрбај-чанда дил мәсәләси әтрафында кәс-кин мүбаризә кедирди. Бу мүбаризә әсасән ики сјаси-ичтимаи чәрәјан арасында давам едирди. Бунлардан

бири М. Ф. Ахундов вә һәсәнбәј Зәрдаби јолуну давам етдирән ин-гилабчы демократ «Молла Нәсрәд-дин» чәрәјаныдыр; икинчиси Азәр-бајчан халгынын милли мүстәғил-лијини, дилинин орижиналлыгыны данан «Фјүзат» журналы әтрафын-да топланмыш пантүркист, панисла-мист буржуа миллијјәтчилији иде-јаларыны јајан буржуа-мүлкәдәр јазычыларын јаратдығы чәрәјан-дыр.

Онлар әдәби дил јаратмағ пәрдә-си алтында Азәрбајчан дилини бир тәрәфдән әрәб-фарс сөз вә тәркиб-ләри илә, дикәр тәрәфдән түрк ди-линин ифадәләри илә долдурур, «түрк лисаны әдәбијјата мүсаид де-јил» дејәрәк «тарагга-тураггалы» бир дил эмәлә кәтирирдиләр.

Буну вахтында һисс едән јазычы, Сабирин вәфаты илә әлағәдәр ола-раг «Ничат» гәзетинин 5 мај 1912-чи ил 18-чи нөмрәсиндә чап етди-дији мөгаләсиндә јазырды: «Фарс эш'аринә бүтүн руһу илә алышмыш бир чох зөватин «түрк лисаны әдә-бијјаты мүсаид дејил»,—дејә е'ти-раз етдикләри хәтаји—чаһиланәси-ни бу бөјүк шаиримиз дәншәтди бир лисан илә рәдд вә түрк лисанынын нә гәдәр хошаһәнк вә әдәбијјата мү-саид бир лисан олдуғуну бүтүн аләмә гаршы исбат етди».

А. Шаиг чох кезәл билирди ки, әсил сәнәткар, әсил јазычы халг үчүн, халгын баша дүшәчәји бир дилдә јазмалыдыр. О, сәләлији вә ајдынлыгы бәдни дил үчүн әсас шәртләрдән һесаб едирди. Буна кө-рә дә А. Шаиг «Фјүзат» журналы-нын редактору Ә. һүсәјизадә нә онун дил сәһәсиндәки фаалијјәти һағгында јазырды: «Онлар Түркијә үсүл-идарәсинин истибадына таб кәтирмәјиб Бақыја кәлмиш вә өз-ләрилә бәрәбәр Азәрбајчан халгы-на һеч бир хејри олмајан зијанлы фикирләр, панисламизм вә пантүр-кизм идејалары, үстәлик халгын

анламадығы түрк әдәбијјатынын әрәб, фарс вә османлы тәркибләри илә долу олан дилини дә кәтирмиш-диләр».

Азәрбајчан дилини әрәб, фарс вә османлы сөзләри илә јерди-јерсиз зибилләјән вә кәнчлијин сағлам вә-тәпәрвәрлик вә милли гүрүр һисс-ләрини зәһәрләјәнләрлә мүбаризә-дә башга зијальларымыз кими, А. Шаиг дә ана дилини өзүнә истинад-каһ етмишди. Јазычынын ана дили-нә вердији бөјүк гијмәт «Әсримизин гәһрәмәнлары» повестиндә чох кө-зәл үмумиләшдирилимишир: «Ана дили дејирәм, ана, ана. Уф! Нә гә-дәр севимли, нә гәдәр дадлы бир кәлмә... һәр ушаг дил ачаркән илк дөфә ана кәлмәси илә дил ачыр. Ана кәлмәсинин мәнә вердији, инчә, чошгун вә кениш мәнәны мән һеч бир дил илә тәсвир едә билмәјәчә-јәм». Јахуд әсрин башга бир јерин-дә Мәһәррәм әминин дили илә јазыр: «—Гызым, русча охумағ дә гәдәр сә-нин гијмәтини артырырса, өз ана ди-лини билмәмәк бир о гәдәр сәни гиј-мәтдән салыр. Бир зијаль һансы милләтә мәнсуб олурса-олсун өз ди-лини, әдәбијјатыны, тарихини, даһа доғрусу өзүнү дә кезәл өјрәнмәли-дир. Өзүнү билмәјән, өзүнү тәғдир етмәји бачармајан башгаларыны да тәғдир етмәји билмәз».

Јазычы әдәби диллә халг дили арасындакы учуруму јох етмәк үчүн ел әдәбијјатыны өјрәнмәји мөсләһәт көрүрдү. Чүнки шиһани халг әдәбијјатында халг дилинин гүдрәти, кезәллији ифадә олунмуш-дур. Әдибин фольклорла мөһкәм әла-гәси ушағлы илләриндән башла-ныр. О, хатиратында јазыр: «Әдәби фаалијјәтә башладығым илләрдә мәнә ән чох мәшгул едән сәһәләр-дән бири халг әдәбијјаты иди. Фольклора һәлә ушағ икән мөндә илк дөфә марағ ојадан Јусиф әми олмушдур».

Јазычы һәмни мөгаләләриндә бә-дни дил үчүн кениш вә зәнкин олан